

STATENS BRANDINSPEKTION

Meddelanden

1969:4

Utryckningsfordon - framförande av

Då inom brandkårerna i många fall oklarhet synes råda i fråga om gällande föreskrifter beträffande framförande av brandförsvarets utryckningsfordon, har statens brandinspektion ansett det lämpligt göra en sammanfattning av dessa föreskrifter.¹⁾

Vid utarbetandet av dessa anvisningar har samråd ägt rum med statens trafiksäkerhetsverk, rikspolisstyrelsen, brandcheferna i Stockholm, Göteborg och Malmö, föreningen Sveriges länsbrandinspektörer, svenska brandbefälets riksförbund, svenska kommunalarbetsareförbundet och brandmännens riksförbund.

Swen Hultqvist

Stig G Holmberg

Stockholm den 24 januari 1969

Statens brandinspektion, Sturegatan 29^{II}, 114 36 Stockholm
Tel 08/24 51 90

1) Till ledning för de kommentarer som lämnas i det följande har bl a tjänat Biörklund-Tornberg "Vår vägtrafiklagstiftning", 12:e uppl.

Summary in English

THE NATIONAL INSPECTORATE OF FIRE SERVICES

Informative Recommendations 1969:4

Traffic Regulations for the Brigade Vehicles

The following recommendations are to be considered as a summary of actual directions concerning Fire Brigade vehicles.

According to the Road Traffic Act as Fire Brigade vehicles are considered:

a) Ambulances, b) Fire Brigade motor vehicles to be used at fires, c) Rescue vehicles to be used at traffic accidents and the like, d) Motor vehicles to be used by Police or Custom House staff in the event of urgent official business.

Compared with ordinary driving, the actual regulations permit exceptions for Fire Brigade vehicles as follows: "In urgent situations" the driver has the right to ignore traffic directions indicated on placards, road signs and signals. Thus, the driver may have the right to drive through a red signal light and also to drive on the left side of a road divider. However, he will always have to follow a policeman's directions.

In urgent situations the driver may call for free passage by means of an approved alarm siren and clearly visible red front light. Besides this front light, a vehicle may be provided with a rotating or flashing top light for warning purposes.

No passing just before or at a road curve or at a hill top is permitted. Stopping, backing up or reversing direction is not allowed on high ways as a rule. For salvage work however - e.g. towing away a damaged vehicle - this regulation may be ignored, if necessary cautionary steps have been taken. A Fire Brigade vehicle driver is in the right to cross or enter a main road without stopping or giving preference to other vehicles on the condition that he first signals for free passage. Prescribed restrictions concerning signaling in built-up areas are not relevant for Fire Brigade vehicles "in case of fire danger" and the like.

Besides the red front light, mentioned above the vehicle's white front lights are to be switched on when the road is wet, or in wet or gray weather and reduced light conditions, moderate fog, rain or snow.

When going to a fire and the like, a Fire Brigade vehicle is excepted from general speed restrictions. When returning to the fire station or in other cases when high speed is unnecessary, general speed regulations have to be followed.

In general a towed vehicle should not be manned. In case of a fire however, a Fire Brigade vehicle is excepted from this regulation.

Local traffic regulations are not relevant in general for Fire Brigade vehicles going to a fire and the like.

As a general rule, the driver of a Fire Brigade vehicle has to turn on the siren and red light in order to receive right of way. But for normal conditions he ought to drive in accordance with normal traffic rules. The special preferences given him as a driver of a Fire Brigade vehicle must be applied with judgment and good sense.

Utryckningsfordon - framförande av

Med utryckningsfordon avses enligt 1 § 4 mom vägtrafikförordningen (VTF) den 28 september 1951 (SFS nr 648)¹⁾

- a) ambulansbil;
- b) motorfordon, som är avsett att användas av brandväsendet vid eldfara;
- c) motorfordon, som är avsett att användas av brandkår eller spårvägs- eller järnvägsföretag för att bereda hjälp vid eller förhindra olycksfall eller för att undanröja trafik hinder;
- d) motorfordon, som är avsett att användas av polis- eller tullpersonal i brådskande tjänsteutövning.

Andra inom brandförsvaret eventuellt nyttjade fordon än utryckningsfordon är icke att anse som utryckningsfordon och får på grund härav självfallet icke framföras som sådana.

Då det gäller framförande av utryckningsfordon, medger VTF vissa undantag från eljest gällande bestämmelser, för vilka här nedan närmare redogöres.

Från vissa grundläggande föreskrifter medges emellertid inte undantag. Här framhålls bl a föreskrifterna dels i 39 § VTF att "Vägtrafikanter skall iakttaga den omsorg och varsamhet, som till förekommande av trafikolycka betingas av omständigheterna" och dels i 46 § 1 mom VTF att "Fordons hastighet skall anpassas till vad trafiksäkerheten och behörig hänsyn till omständigheterna i övrigt kräver".

I sammanhanget fästes även uppmärksamheten på bestämmelsen i 28 § VTF, enligt vilken fordon på väg icke får "föras av någon, som på grund av sjukdom, uttrötning eller påverkan av starka drycker eller andra stimulerande eller bedövande ämnen eller eljest saknar nödiga förutsättningar att på betryggande sätt kunna föra fordonet".

De undantag som ovan åsyftas är - såvitt angår framförande av utryckningsfordon - följande (40 § 1 mom 3 st VTF):

1) I Kungl Maj:ts förordning den 15 december 1967 (SFS nr 856) återfinns samtliga paragrafer i VTF i deras den 1 januari 1968 gällande lydelse.

1. "I trängande fall" må förare av sådant fordon underlåta att iakttaga bestämmelsen i 40 § 1 mom 1 st VTF, nämligen den bestämmelse som säger att "Vägtrafikanter skall ställa sig till efter rättelse de anvisningar rörande trafiken, vilka meddelas genom uppsatta anslag, vägmärken och signaler".

En förutsättning för att detta undantag skall gälla är sålunda att det skall vara fråga om ett trängande fall, varmed avses uttryckning såväl för brandsläckning som för varje annan åtgärd, vilken fordrar skyndsamt insats från brandförsvarets sida (jfr 1 § 4 mom VTF "för att bereda hjälp vid eller förhindra olycksfall eller för att undanröja trafik hinder"). Det behöver sålunda inte endast vara fråga om "motorfordon, som är avsett att användas av brandväsendet vid eldfara". "Trängande" anses enligt praxis innebära inte bara egentlig uttryckning utan även en körning, vilken avser att hämta materiel, som behövs på en brand- eller annan olycksplats eller en hemkörning, som syftar till att intaga angelägen beredskap. Det sistnämnda torde numera med hänsyn till förekomsten av kommunikationsradio endast undantagsvis behöva aktualiseras.

Undantaget innebär rätt att om situationen så kräver köra mot rött sken liksom att, om körbanan till höger om en trafikdelare är blockerad av annan trafik, köra till vänster om trafikdelaren etc. Men är körbanan till höger om trafikdelaren fri, är det oriktigt att använda körbanan till vänster. Om man, utan risk att förlora dyrbar tid, kan ställa sig till efter rättelse "anslag, vägmärken och signaler", är man också skyldig göra detta. Man har ju enligt vad ovan framhållits icke rätt att åsidosätta grundregeln i 39 §. Domstolar har i åtskilliga fall utdömt straff för förseelser i nu aktuellt sammanhang.

Vidare föreskriver 40 § 2 mom 1 st att vägtrafikanter - intet undantag finns för förare av uttryckningsfordon - skall efterkomma polisens anvisningar till trafikens ordnande och stanna, när polisen därtill giver tecken.

2. Enligt 41 § 1 mom VTF skall vägtrafikanter, där så kan ske, "lämna fri väg för spårvagn, militärtrupp och begravningsståg samt annan procession". Undantag gäller i trängande fall för förare av uttryckningsfordon, "för vilket påkallas fri väg enligt bestämmelserna i 2 mom".

Detta moment (41 § 2 mom VTF) innebär sålunda rätt för förare av utryckningsfordon att "i trängande fall påkalla fri väg för fordonet". Detta skall ske sålunda att signal ges "med särskild larmanordning" - av typ som godkänts av statens trafiksäkerhetsverk - varjämte framtill på fordonet skall föras "minst en lykta med kraftigt rött sken framåt".

Det åligger annan vägtrafikanter ävensom förare av spårvagn, som icke framgår på särskild banvall, att i god tid om möjligt lämna utryckningsfordon fri väg, då så påkallas. För påkallande av "fri väg" krävs - även under dager - samtidig användning av ljudsignal och rött sken. I praktiken torde emellertid stundom förekomma att endast ljus användes. Motiveringen härför är den att avgivande av aktuell ljudsignal i vissa situationer - t ex nattetid i närheten av ett sjukhusområde - kan skapa oroande störningar. Härigenom påkallas dock inte "fri väg".¹⁾

Då det i författningstexten talas om "minst en lykta med kraftigt rött sken framåt", kan erinras om att förutvarande väg- och vattenbyggnadsstyrelsen medgivit, att "nämnda föreskrift ej skall utgöra hinder mot att utryckningsfordon härutöver förses med lykta, visande "roterande" eller "blixtrande" rött sken. Sådan lykta, som bör vara anbringad upptill på fordonet på sådant sätt, att skenet är synligt åt alla håll, får emellertid icke begagnas i stället för sådan framtill på utryckningsfordon anbragt lykta, som kan visa rött sken framåt. Varningsljuset skall användas för att påkalla övriga trafikanters uppmärksamhet, då brandbil etc - förutom under utryckning - stannats på brandplats eller på annan plats för tjänsteåtgärd eller i övrigt under sådana förhållanden att andra trafikanter bör iakttaga försiktighet.

1) Högsta Domstolen har genom dom den 2 april 1968 dömt en förare av utryckningsfordon bl a för vårdslöshet i trafik. I domslutet har konstaterats att då fordonets sirén ej var påslagen (halvljuset var däremot tänt liksom "rödljuset") kunde det inte vara fråga om utryckningskörning, som avses i 41 § 2 mom VTF.

3. Omkörning strax före eller i kurva eller på backkrön får enligt 47 § 2 mom VTF icke ske även om fri väg påkallas genom signaler. Ett sådant förfarande står även det i strid mot den grundläggande trafikregeln i 39 §.

Beträffande förbudet att överskrida s k spärrlinje, särskild filmarkering samt s k varningslinje må följande anföras.

Enligt ordalydelsen i 45 § 1 mom 3 st VTF får fordon som framförs på väg där det förekommer en "längsgående heldragen vit linje som delar körbanan i en del för trafiken i vardera riktningen" (s k spärrlinje) inte med något hjul föras till vänster om den heldragna linjen om det inte finns en streckad vit linje till höger om den heldragna linjen. Inte heller får förare byta fil eller föra fordonet så att det överskrider särskild filmarkering, som utgörs av en heldragen vit linje.

Då något undantag härifrån inte stadgats för utryckningsfordon, gäller bestämmelserna i princip också för dessa. Det är emellertid uppenbart att en strikt tillämpning av reglerna i vissa situationer är orimlig därför att framkomligheten då skulle omöjliggöras. Bilar kan exempelvis ha stannats eller förts intill körbanekanten för att släppa fram utryckningsfordon men körbanans bredd medger inte en passage inom linjen. På motsvarande sätt kan en felparkerad bil hindra framkomligheten inom ett filmarkerat område.

Sådana och liknande situationer berättigar givetvis förare av utryckningsfordonet att med tillhörig aktsamhet överskrida markeringen.

På smala vägar (beläggningsbredd 5,5 - 7,5 m) har mitt- och spärrlinjemarkeringen av framkomlighets skull ersatts med s k varningslinje. Sådan linje anger att sikten kan vara begränsad i ena eller båda riktningarna. Hinder möter dock inte att med fordon överskrida varningslinje t ex för omkörning av eller möte med gående eller för omkörning eller passerande av fordon som framförs långsamt eller stannats, allt under förutsättning att så kan ske utan fara och utan att föreskrifterna i 47 § 2 mom VTF om förbud mot omkörning eftersätts.

4. Enligt 45 § 7 mom 2 st VTF får fordon ej backas eller vändas

på motorväg eller motortrafikled. Härifrån gäller bl a det undantaget att fordon - för bärgning av skadat fordon - må backas på sådan väg (jfr p 6 nedan) med iakttagande av de särskilda föreskrifter som förutvarande väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelat. I meddelade föreskrifter framhålls vikten av att bärgningsarbete på motorväg eller motortrafikled bedrivs med iakttagande av särskild försiktighet. Sådant arbete skall därför bedrivas på vägrenen och körbanan får endast i undantagsfall utnyttjas. Även bortforslandet av det skadade fordonet skall ske på vägrenen.

Om backning av fordon befinnes nödvändig för räddning och brandsläckning på motorväg eller motortrafikled bör detta kunna ske under iakttagande av bestämmelserna för bärgning i tillämpliga delar.

5. Enligt 48 § 1 mom 1 st VTF är fordonsförare, som ämnar passera eller eljest köra in på huvudled, skyldig att dessförinnan stanna fordonet, varvid företråde skall lämnas åt fordon på huvudleden. Vid infart på motorväg, motortrafikled och vissa andra huvudleder med särskild påfartssträcka kan infart vara medgiven utan skyldighet att stanna men med bibehållen skyldighet att lämna företråde. (Jfr även 61 § 1 mom 1 st e) VTF).

Förare av utryckningsfordon är emellertid enligt 48 § 4 mom 2 st VTF befriad från nu angivna skyldighet under förutsättning att fri väg påkallas. Då har i stället förare av fordon på huvudleden skyldighet att om möjligt lämna företråde åt utryckningsfordonet. Även om förare av utryckningsfordon sålunda har viss "förmånsställning" i dessa fall är det angeläget understryka vikten av att stor försiktighet alltid iaktas vid färd in på huvudled.

6. Enligt 49 § 2 mom a) VTF är det förbjudet att stanna eller ställa upp fordon "på motorväg eller motortrafikled annorstädes än å parkeringsplats". I detta fall har undantag medgivits för fordon, som användes av polisman vid trafikövervakning, för fordon, som användes för arbete på vägen eller för bärgning av skadat fordon. Intet undantag har emellertid medgivits, såvitt angår stannande eller uppställning av brandförsvarets utryckningsfordon på nu ifrågakvarande slag av vägar.

Statens brandinspektion har hos trafiksäkerhetsverket under

hand inhämtat, att även om några föreskrifter i detta sammanhang icke lämnats i fråga om rätten att stanna eller ställa upp sådana utryckningsfordon på motorväg eller motortrafikled - t ex för att i förekommande fall kunna genomföra en brandsläckning - får förare av utryckningsfordon anses ha sådan rätt enligt principen "nöd bryter lag". Så torde också få anses vara fallet med vändning på dylika vägar.

7. I 50 § 2 mom 1 st VTF fastslås, att inom tätbebyggt område ljudsignal får ges endast då detta "erfordras vid omkörning eller till förebyggande av fara för person eller egendom".

Utryckningsfordon, som användes vid utryckning, liksom annat fordon, "då det användes vid eldfara för brandväsendets räkning", är emellertid jämte vissa andra fordon undantagna från den föreskriften.

Enligt 50 § 3 mom 1 st VTF får ljudsignal icke avges med annat slags ljudapparat än den som fordonet normalt skall vara utrustad med. I fråga om utryckningsfordon gäller här det undantaget att ljudsignaler får avges från flera - i praktiken två - olika ljudapparater.

8. 51 § VTF reglerar kraven på olika fordons belysning (jfr dock 41 § 2 mom - ovan - om "minst en lykta med kraftigt rött sken framåt" för utryckningsfordon). Som tidigare (p.2) nämnts må på utryckningsfordon användas lykta med blinkande (roterande) rött sken som komplement till sådan lykta med fast rött sken.

Färdbelysning bör - förutom under mörker och tät dimma - hållas tänd i följande fall då fordon förs på väg:

- a) då vägbanan är fuktig och fordon i rörelse river upp sikt-hindrande smutsvatten;
- b) vid fuktig väderlek;
- c) vid grävåder och nedsatta ljusförhållanden;
- d) vid måttlig dimma och fallande nederbörd.

Denna rekommendation motsvarar vad som redan gäller på andra håll.

9. Vissa relativa hastighetsbestämmelser ges, som framgår av

vad ovan sagts, i 46 § VTF medan absoluta sådana finns i 56 § VTF. Där anges sålunda bl a de för olika slags fordon gällande maximihastigheterna. Konungen eller trafiksäkerhetsverket kan med stöd av samma författningsrum meddela allmänna bestämmelser om högsta tillåtna hastighet - ibland av tillfällig natur. Enligt 5 mom gäller emellertid dessa bestämmelser icke "utryckningsfordon, då det användes vid utryckning, och ej heller annat fordon, då det användes vid eldfara för brandväsendets räkning". Vid hemfärd från brandplats (motsvarande) skall gängse hastighetsbestämmelser tillämpas. Vid hemfärd får t ex en lastbil eller buss, vars totalvikt överstiger 3,5 ton - gäller flertalet brandfordon - icke föras med högre hastighet än 70 km/tim (med undantag för färd på motorväg och motortrafikled, där hastigheten får gå upp till högst 90 km/tim). Har till bil kopplats annat fordon gäller skilda hastighetsbestämmelser, beroende på slaget av fordon och förekommande bromsar.

Enligt vad brandinspektionen inhämtat lär det förekomma att brandpersonal vid färd i eget fordon till brandplats eller brandstation stundom - ev med användande av "ordinarie signalanordningar" - framför detta i strid mot gällande ("normala") hastighetsbestämmelser, och några olyckstillbud lär därvid ha inträffat.

Brandinspektionen anser för sin del att vid färd med egen bil inga avsteg bör ske från gällande trafiklagstiftning eller lokalt utfärdade trafikföreskrifter varken i samband med inställelse på brandstationen vid larm eller vid färd mellan brandstation och brandplats, allt såvitt inte bilen utrustats med föreskriven larmanordning.

Skälen för detta ställningstagande är bl a följande.

Övriga trafikanter kan inte veta att just den bilen framförs av brandpersonal i tjänsteutövning; tidsvinsten vid överträdande av fartgränserna med de i allmänhet korta färdvägarna står i regel inte i rimligt förhållande till de särskilda risker en sådan körning innebär; dessa risktagningar har ytterst sällan någon betydelse för lösandet av den uppgift larmet avsett.

10. Enligt 57 § 4 mom VTF gäller att "fordon, som kopplats till motordrivnet fordon, icke får användas för personbefordran utan att vara av besiktningsman godkänt för sådant ändamål." Detta gäller emellertid icke "fordon, som vid eldfara tillfälligt användes för brandväsendets räkning". Undantaget omfattar sålunda inte sådana fall då brandkåren företar utryckning för annat ändamål än brandsläckning.

11. I 61 § VTF anges, att lokala trafikföreskrifter av olika slag kan meddelas antingen av vederbörande trafiknämnd eller av länsstyrelsen. Sådana trafikföreskrifter är tillkännagivna med vägmärken i vanlig ordning. Enligt 1 § lagen den 4 december 1964 (SFS nr 731) om trafiknämnder (TNL) skall i varje kommun finnas en trafiknämnd för befattning med bl a lokala trafikföreskrifter. Enligt 61 § 5 mom 2 st skall emellertid sådana lokala föreskrifter - såvitt angår inskränkningar i färdhastigheten - icke gälla bl a "utryckningsfordon, då det användes vid utryckning och ej heller annat fordon, då det användes vid eldfara för brandväsendets räkning". Ej heller andra lokalt utfärdade trafikföreskrifter behöver iakttagas av förare av utryckningsfordon under angivna förutsättningar. Sådana lokala inskränkningar - utfärdade i vissa fall av länsstyrelsen, i andra fall av vederbörande trafiknämnd - kan gälla förbud mot trafik eller vissa andra inekränkningar i trafiken, "parkering eller annan uppställning eller stannande av fordon", färdhastighet etc. Lokalt föreskrivet omkörningsförbud torde inte böra åsidosättas med hänsyn till att dåliga siktförhållanden eller andra riskmoment i regel samtidigt förekommer på sådana platser. (Jfr dook vad som ovan sagts sid 6 p 3, 4 st). Lokala föreskrifter om begränsad fordonshöjd samt beträffande broar, begränsad bruttovikt eller axeltryck måste förare av sådana fordon av naturliga skäl däremot respektera.

Som allmän regel för körning av utryckningsfordon bör gälla att föraren kopplar på sirén och rött sken för att därigenom tillförsäkra sig en god framkomlighet i trafiken, men att han i övrigt tillämpar reglerna för ett normalt körsätt. De särskilda företräden, som tillkommer honom, skall utnyttjas med återhållsamhet och endast om därigenom uppnås en mera påtaglig tidsvinst. Han är emellertid alltid skyldig att anpassa hastigheten så att han inte utsätter övriga trafikanter för fara.

